

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง
ประชาธิปไตยกับการเมืองการปกครองไทย

จัดทำโดย

พลตำรวจเอก ชัชวาลย์ สุขสมจิตร
รหัสประจำตัว 580306

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยกับการเมืองการปกครองไทย

พลตำรวจเอก ชัชวาลย์ สุขสมจิตร^๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อหรือสาระสังเขป

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองกระแสหลักของโลกยุคปัจจุบัน นักคิดคนสำคัญหลายท่านระบุว่า ในท้ายที่สุดเส้นทางประวัติศาสตร์ของการเมืองการปกครองในทุกประเทศ ก็จะไปสิ้นสุดที่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประชาธิปไตยคือจุดหมายปลายทางของระบอบการปกครองของทุกประเทศ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเพื่อทำความเข้าใจ “ประชาธิปไตย” ในหลากหลายมิติด้วยกัน อาทิ ปฐมหลังของประชาธิปไตย นักคิดคนสำคัญที่เป็นต้นธารของประชาธิปไตย หลักการสำคัญของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยในรูปแบบต่างๆ ในส่วนท้ายของบทความ จะนำเสนอถึงมุมมองที่มีต่อประชาธิปไตยในสังคมไทย ทั้งในแง่ของปัญหา และวิธีการที่จะหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าว

คำสำคัญ

ประชาธิปไตย

^๑ ปลัดกระทรวงยุติธรรม

บทนำ : นิยามความหมายของประชาธิปไตย

“ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” ถ้อยคำของอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอล์นข้างต้น ถือเป็นนิยามของประชาธิปไตยที่เป็นที่นิยมอ้างถึง และได้ชื่อว่าเป็นนิยามที่ครอบคลุมมากที่สุด ทั้งยังบ่งบอกถึงหัวใจอันเป็นที่มา ผู้มีอำนาจ และจุดมุ่งหมายของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทั้ง ๓ ส่วนล้วนยึดโยงกับประชาชน

“ประชาธิปไตย” ภาษาอังกฤษใช้ศัพท์ว่า democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ demos อันหมายถึง ประชาชน และ kratia อันหมายถึง การปกครอง ในขณะที่ภาษาไทย “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า ประชา และ อธิปไตย ซึ่งแปลว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

ในมิติของการปกครอง “ประชาธิปไตย” เป็นคำที่บ่งบอกถึงรูปแบบการปกครอง ที่ค่อย ๆ อุบัติขึ้นในยุคสมัยใหม่ที่ยอมให้สามัญชน (Common People) มีส่วนมีเสียงเข้าร่วมในการกำหนดตัวบุคคลหรือคณะบุคคลให้เป็นรัฐบาล ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนด ควบคุมนโยบาย และการทำงานของรัฐบาลด้วย ทั้งนี้เพราะประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ตั้งรากฐานอยู่บนความคิดความเชื่อที่ว่า บ้านเมืองไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นสาธารณสมบัติของประชาชน ประชาชนจึงมีสิทธิอันชอบธรรมในการปกครองประเทศ^๒

ปูมหลังของประชาธิปไตย : นครรัฐเอเธนส์

๕๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช นครรัฐเอเธนส์มีประชากรราว ๒-๓ แสนคน ได้ชื่อว่ามีพัฒนาการทางการเมืองการปกครองที่เป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย ระบอบการปกครองของนครรัฐแห่งนี้ถือว่าเป็น ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) พลเมืองที่บรรลุนิติภาวะ ได้รับอนุญาตให้มีบทบาทสำคัญในการปกครองนครรัฐ แต่ทั้งนี้ อำนาจดังกล่าวก็ถูกยกเว้นสำหรับ สตรี ทาส คนต่างด้าว และผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี^๓

รูปแบบการปกครองของนครรัฐเอเธนส์ประกอบด้วยสถาบันทางการเมืองที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. สภาประชาชน (The Assembly) ประกอบด้วยพลเมืองของนครรัฐเอเธนส์ทั้งหมด โดยจะมีการประชุมกันปีละ ๑๐ ครั้ง เพื่อพิจารณาตัดสินใจเรื่องของรัฐและประชาชน

๒. สภาบริหาร (Council) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๕๐๐ คน ที่มาจากการจับสลากของที่ประชุมสภาประชาชน โดยสภาบริหารยังแบ่งออกเป็นคณะกรรมการ (Committees) จำนวน ๑๐ ชุด

๓. สภาตุลาการ (Juries) ประกอบด้วยสมาชิก ๒๐๐ - ๕๐๐ คน ซึ่งจับสลากจากคณะกรรมการประชาชนจำนวน ๖,๐๐๐ คน ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมสภาประชาชน ทำหน้าที่ในการพิจารณารรณคดีต่าง ๆ

^๒ บริติ เกษมทรัพย์, ๒๕๔๑, ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง, สำนักพิมพ์วิญญูชน, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๒๕.

^๓ สมบัติ อารัมภ์วงศ์, ๒๕๓๙, การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา, สำนักพิมพ์เสมาธรรม, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๒๐๔.

ของคนคนเดียว หรือองค์คณะบุคคลเดียวกัน เพราะจะนำไปสู่อำนาจเผด็จการแบบทรราช และประชาชนไม่อาจมีเสรีภาพได้^{๑๐}

ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau)^{๑๑}

ความคิดของรูสโซที่นำเสนอไว้ในทฤษฎีสัญญาประชาคม เป็นความคิดทางการเมืองที่มุ่งเน้นในการยกย่องคุณค่าแห่งเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ เพื่อรักษา รูสโซเห็นว่ามนุษย์จำเป็นต้องมาทำสัญญาร่วมกันเป็นองค์การเมือง การทำสัญญาร่วมกันของมนุษย์จะไม่มีใครเสียเปรียบ เนื่องจากมนุษย์เมื่อมารวมตัวกันเป็นองค์การเมืองแล้วจะมีสองสถานะ คือ เป็นผู้ทรงอำนาจอธิปไตยและผู้ได้ปกครอง ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่มนุษย์ในฐานะผู้ทรงอำนาจอธิปไตยจะบัญญัติกฎหมายเพื่อทำลายประโยชน์ของตนในฐานะผู้ได้ปกครอง

รูสโซกำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจที่จะโอนหรือแบ่งแยกมิได้ ประชาชนจึงมีหน้าที่โดยตรงในการใช้อำนาจอธิปไตย อำนาจอธิปไตยของประชาชนแสดงออกโดยการใช้อำนาจอธิปไตยบัญญัติ ซึ่งจะสอดคล้องกับเจตจำนงทั่วไปของประชาชน รูสโซมั่นใจว่า ภายใต้หลักการนี้ กฎหมายคือตัวแทนเจตจำนงทั่วไปของประชาชน จะสนองตอบผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง สำหรับอำนาจบริหารนั้น รูสโซให้ผู้ทรงอำนาจอธิปไตยเป็นผู้คัดเลือก อาจกระทำโดยการเลือกตั้งก็ได้ โดยกำหนดให้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่ผู้ทรงอำนาจอธิปไตยเป็นผู้บัญญัติ อำนาจของรัฐบาลในฐานะผู้บริหารอาจถูกจำกัด เปลี่ยนแปลง หรือถอดถอนโดยผู้ทรงอำนาจอธิปไตยเมื่อใดก็ได้

ในเรื่องรูปแบบการปกครอง รูสโซเห็นว่าอาจมีรูปแบบแตกต่างกัน แล้วแต่สภาพการณ์และความเหมาะสมของแต่ละรัฐ โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของปวงชน^{๑๒}

แนวคิดของนักคิดคนสำคัญเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ แนวคิดสิทธิตามธรรมชาติที่จะคุ้มครองตนเองของโทมัส ฮอบส์ สิทธิในการโค่นล้มรัฐบาลทรราชของจอห์น ล็อก ทฤษฎีการแบ่งอำนาจและการคานอำนาจ ระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการของมองเตสกีเออ ทฤษฎีสัญญาประชาคมของฌอง ฌาคส์ รูสโซ เป็นต้น

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญ ๕ ประการด้วยกัน คือ^{๑๓}

^{๑๐} วิทยากร เชียงกุล, ๒๕๕๕, อ้างแล้ว, หน้า ๙๕ - ๙๖.

^{๑๑} ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) (๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๕๕ - ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๒๑) เป็นนักปรัชญา นักเขียน นักทฤษฎีการเมือง และนักประพันธ์เพลงที่ฝึกหัดด้วยตนเองแห่งยุคเรืองปัญญา

^{๑๒} สมบัติ อารังธัญวงศ์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๗๙ - ๑๘๐.

^{๑๓} วิทยากร เชียงกุล, ๒๕๕๐, ชมรมศึกษามผลงานวิทยากร เชียงกุล [Online], Available :

<https://witayakornclub.wordpress.com/2007/06/26/democratic/> [สืบค้นเมื่อ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘].

๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) โดยประชาชนมีอำนาจในการเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปปกครอง และรวมไปถึงอำนาจในการถอดถอนผู้แทนที่ตนเองเลือกเข้าไปอีกด้วย

๒. หลักเสรีภาพ (Liberty) เสรีภาพเหล่านี้จะต้องมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเสมอภาคของประชาชน

๓. หลักความเสมอภาค (Equality) คือประชาชนจะต้องมีโอกาสดูเท่ากันในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา

๔. หลักกฎหมาย (Rule of Law) การบัญญัติกฎหมายที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน

๕. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rules) ทั้งนี้จะต้องมีหลักประกันที่ให้ความคุ้มครองกับเสียงข้างน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเสียงส่วนใหญ่กดขี่เสียงส่วนน้อย

รูปแบบของประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่การปกครองที่มีเพียงรูปแบบหนึ่งรูปแบบเดียว ทั้งนี้ ได้มีการแบ่งรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยออกเป็นหลายรูปแบบด้วยกัน ในที่นี้ขอแบ่งรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยออกเป็น ๕ รูปแบบ คือ ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรอง ประชาธิปไตยแบบตัวแทน ประชาธิปไตยแบบสมาคม และ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy)^{๑๔}

ประชาธิปไตยโดยตรงมาจากความหมายดั้งเดิมว่าประชาธิปไตยบริสุทธิ์ (Pure Democracy) มีหลักการสำคัญคือ อำนาจอธิปไตยมีที่มาจากองค์ประชุมของประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนพลเมืองที่เลือกแล้วว่าต้องการมีส่วนร่วมในการปกครอง ตัวอย่างของการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรงคือการปกครองของนครรัฐเอเธนส์นั่นเอง

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่ก้าวสู่การนำประชาธิปไตยโดยตรงมาใช้ ปรากฏให้เห็นได้ในประเทศตะวันตกจำนวนมาก เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการริเริ่มร่างกฎหมายโดยประชาชน การทำประชามติ การเลือกตั้ง และการถอดถอนนักการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สำหรับประเทศไทยได้มีการทำประชามติเพื่อรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จะเห็นได้ว่าการทำประชามติได้กลายเป็นกลไกที่สร้างความชอบธรรมให้แก่กระบวนการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของประเทศในอนาคต และผูกพันส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก

ระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมีเครื่องมือที่สำคัญอยู่ ๓ ประการด้วยกัน คือ

^{๑๔} สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๕๑, “ประชาธิปไตยโดยตรง”, ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒, พุทธิสถาน ชุมพล และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๗๙ - ๘๒.

๑. การทำประชามติ (Referendum) คือ กลไกที่ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงประชามติ “เห็นด้วย” หรือ “ปฏิเสธ” นโยบาย ร่างกฎหมาย หรือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยตรง

๒. การริเริ่มเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (Initiative) คือการเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามจำนวนที่กำหนด สามารถเสนอร่างกฎหมายที่ตนเห็นสมควรเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาสาธารณะ

๓. การถอดถอน (Recall) อาจทำได้โดยการร่วมลงชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามจำนวนที่กำหนดเพื่อถอดถอนผู้นำทางการเมืองที่พวกเขาเห็นว่าปฏิบัติหรือบริหารงานโดยมิชอบหรือไร้ประสิทธิภาพ

ประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรอง (Deliberative Democracy)^{๑๕}

แนวคิดของระบอบประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรอง หรือบางครั้งเรียกว่าประชาธิปไตยแบบถกเถียง หรือแบบปรึกษาหารือ มีเป้าหมายที่ชัดเจนกว่าระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ในประเด็นสำคัญคือ ต้องการให้การตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตยเป็นฉันทามติ (Consensus Decision) กล่าวคือ เป็นที่ยอมรับร่วมกันโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ระบอบประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรองมีคุณสมบัติ ๕ ประการหลัก คือ

๑. ต้องมีสมาคมหรือกลุ่มที่เป็นอิสระ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่การตัดสินใจของสมาชิกเป็นเอกสิทธิ์ที่เกิดจากการใช้เหตุผลพิจารณาไตร่ตรองของปัจเจกบุคคล

๒. ประชาชนในประชาคมประชาธิปไตยจัดโครงสร้างสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ที่เอื้อให้การอภิปรายไตร่ตรองอย่างใช้เหตุผลเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

๓. ประชาคมต้องมีความเชื่อมั่นและเคารพในความคิดที่แตกต่างหลากหลายแบบพหุนิยม ผู้มีส่วนร่วมจะต้องแสดงเหตุผลประกอบเหตุผลของตน

๔. ผู้มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย เห็นความสำคัญของกระบวนการอภิปรายไตร่ตรอง และพิจารณาตัดสินด้วยเหตุผลว่าเป็นที่มาของความชอบธรรม

๕. สมาชิกของสังคมประชาธิปไตยเคารพและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น ที่จะใช้เหตุผลในการอภิปรายไตร่ตรอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการยอมรับในเหตุผลของกันและกัน

แม้ว่าระบอบประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรองจะตั้งอยู่บนหลักการสำคัญคือ การตัดสินใจร่วมกันที่เป็นฉันทามติ แต่หากในสถานการณ์ที่ฉันทามติไม่อาจเกิดขึ้นได้ ก็จะใช้การตัดสินใจโดยเสียงข้างมากเด็ดขาด (Majoritarian Decision) กระบวนการอภิปรายไตร่ตรองในระบบการเมืองพบได้ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยแบบฉันทามติ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ระบอบประชาธิปไตยแบบสัดส่วน (Consociational Democracy) กระบวนการออกกฎหมายและกำหนดนโยบายของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จะมีการจัดตั้งคณะทำงานผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่

^{๑๕} สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๕๑, “ประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรอง”, ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒, อ่างแก้ว,

พิจารณาร่างกฎหมายอย่างถี่ถ้วน โดยใช้หลักการตัดสินใจแบบเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการก่อนนำร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา^{๑๖}

ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy)^{๑๗}

ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน คือ ระบอบที่ประชาชนมิได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการปกครองด้วยตนเอง แต่ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนให้ทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตน ทั้งนี้เพราะสังคมการเมืองยุคใหม่ รัฐต่าง ๆ ประกอบด้วยประชาชนจำนวนมากจึงไม่สะดวกต่อการที่ประชาชนจะเข้ามาทำหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครองด้วยตนเอง ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน พัฒนามาจากประเทศตะวันตก ๓ ประเทศ คือ อังกฤษ สวิตเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา เมื่อปลายศตวรรษที่ ๑๘ และต้นศตวรรษที่ ๑๙ ต่อมาได้ขยายไปยังประเทศต่างๆในยุโรปและประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ

กลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนในการรักษาอำนาจการควบคุมของประชาชนต่อผู้นำทางการเมือง เพื่อให้ผู้นำทางการเมืองรับผิดชอบต่อประชาชน คือ การเลือกตั้ง (Elections) ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นำทางการเมืองเข้ามาเสนอตัวแข่งขัน การแข่งขันดังกล่าวต้องเปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลมีโอกาสเสนอตัวเข้าแข่งขันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทั้งในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแสดงถึงการที่ประชาชนจะต้องมีเสรีภาพในทางการเมืองอย่างเสมอภาค ในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน นอกจากการเลือกตั้งแล้ว สังคมประชาธิปไตยจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในกรณีสำคัญต่าง ๆ เป็นประจำ

ประชาธิปไตยแบบสมาคม (Associative Democracy)^{๑๘}

แนวคิดนี้มีที่มาจากปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทนในปัจจุบันว่า นับวันประชาชนจะแปลกแยกออกจากระบบการเมืองมากขึ้น ผลที่ตามมาคือประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามการโฆษณาชวนเชื่อของผู้นำและนักการเมือง ประชาชนอ่อนแอ รอคอย และมุ่งหวังพึ่งพิงนโยบายประชานิยม ที่มุ่งเป้าไปยังเสียงสนับสนุนในการเลือกตั้ง วิธีที่จะช่วยแก้ปัญหานี้คือการทำให้สมาคมและการรวมกลุ่มในระบบการเมืองมีความเข้มแข็งขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐและประชาชน

มโนทัศน์พื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยแบบสมาคม มีที่มาจากแนวคิดระบอบประชาธิปไตยของ อเล็กซิส เดอ ต็อกเกอร์วิลล์ (Alexis de Tocqueville)^{๑๙} ที่เสนอว่ารากฐานของ

^{๑๖} สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๔๙, การเมืองการปกครองสวิตเซอร์แลนด์, สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพมหานคร.

^{๑๗} สมบัติ อารังอุวงศ์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๐๗ - ๒๑๐.

^{๑๘} สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๕๑, "ประชาธิปไตยแบบสมาคม", ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒, อ้างแล้ว, หน้า ๖๗ - ๖๙.

^{๑๙} อเล็กซิส เดอ ต็อกเกอร์วิลล์ (Alexis de Tocqueville) (ค.ศ. ๑๘๐๕ - ๑๘๔๕) ชาวฝรั่งเศสผู้ได้ไปศึกษาสังคมอเมริกัน และได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เขาประสบพบเจอลงในหนังสือ "ประชาธิปไตยในอเมริกา" (Democracy in America)

ระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งของสหรัฐอเมริกาเกิดมาจากวิถีชีวิตที่เน้นการสมาคมและการรวมกลุ่มในทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิต (Associational Life) บทบาทสำคัญของสมาคมและกลุ่มองค์กรคือ การเข้ามาใช้พื้นที่ทางการเมืองที่ก้ำกึ่งอยู่ระหว่างปัจเจกบุคคลและรัฐ ซึ่งหลายครั้งและหลายพื้นที่ถูกปล่อยให้ว่างเปล่า ทั้งโดยเจตนาและทั้งความจำเป็นเนื่องจากขาดผู้เข้ามาใช้พื้นที่ดังกล่าว

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบสมาคมคือ สมมุติฐานที่ว่า ประชาธิปไตยทั้งในเชิงอุดมคติ (Normative) และมิติในการดำเนินกิจกรรม (Function) จะเข้มแข็งมั่นคงได้ขึ้นอยู่กับความสำคัญกับความตื่นตัว ความกระฉับกระเฉง และประสิทธิภาพของสมาคมและกลุ่มองค์กรในสังคมนั้น

โดยสรุปแล้วหน้าที่หลักของสมาคมและกลุ่มองค์กรมี ๔ ประการคือ

๑. เชื่อมประสานสังคม (Social Integration)
๒. เป็นตัวกลางในการรวบรวมผลประโยชน์ (Mediation of interest)
๓. เป็นที่มาของการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง (Source of political legitimization)
๔. เป็นพื้นฐานการมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Pre-school for political participation)

สมาคมและกลุ่มองค์กรในสังคมไทยยังมีอยู่น้อยมาก และที่มีอยู่ก็ยังไม่ห่างไกลจากการทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชน สังคม และรัฐ และแม้แต่ในประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว ก็ยังมีข้อถกเถียงว่า แท้จริงแล้วมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์ที่ชอบการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรจริงหรือไม่ หากมนุษย์ไม่ได้มีแนวโน้มที่จะชอบการรวมกลุ่ม แนวคิดประชาธิปไตยแบบสมาคมก็คงจะนำไปปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริงได้ยาก

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)^{๒๐}

เป็นรูปแบบการปกครองที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐบาลและผู้ใช้อำนาจรัฐ ในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบาย จนถึงกระบวนการตัดสินใจ แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่เจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้จะตรงกันข้ามกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่จำกัดบทบาทของประชาชนอยู่แค่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้ง

รูสโซ เสนอว่า การมีส่วนร่วมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล หรือความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติ แต่โดยที่บุคคลผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเกิดการพัฒนาบุคลิกภาพ เสริมสร้างทัศนคติการการไว้วางใจ และก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่ประชาชนจะร่วมกันสานต่อสืบไป

^{๒๐} สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๕๑, “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”, ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒, อ่างแล้ว, หน้า ๘๓ -

หัวใจของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมคือการเปิดช่องทางและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนแต่ละคน กลุ่มประชาชน และองค์กรภาครัฐ ให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้การตัดสินใจของรัฐบาลโปร่งใส เป็นรัฐบาลที่แจ่ม (Government in the sunshine) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมุ่งแสวงหารูปแบบที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนผลักดัน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง และอย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิรูปการเมืองที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ มุ่งหวังให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และแสดงเจตนาธรรมของตนเองได้มากขึ้น กว้างขวางขึ้น และต่อหลากหลายนโยบายมากขึ้น ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในระบบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยแบบใด จะต้องให้ความสำคัญกับโอกาสและความเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น และประกาศเจตนาธรรมของตนต่อสาธารณะ หากการมีส่วนร่วมดังกล่าวถูกปิดกั้นโดยอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ย่อมไม่อาจกล่าวได้ว่าสังคมนั้นเข้าเกณฑ์ความเป็นประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยกับสังคมไทย

วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองไทยที่สำคัญ ๆ สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

การเมืองการปกครองไทยยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ประวัติศาสตร์ของการเมืองการปกครองไทยเริ่มจากการปกครองแบบบิดากับบุตรในสมัยที่เป็นนครรัฐและแว่นแคว้นเล็กๆ เมื่อเป็นอาณาจักรที่ใหญ่ขึ้น ฐานะของผู้ปกครองเปลี่ยนจากฐานะบิดาเป็นเจ้า ขุน หรือหลวง ข้าราชการกลายเป็นลูกขุน ประชาชนกลายเป็นไพร่

ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้ปกครองยิ่งห่างเหินกับประชาชน พระเจ้าแผ่นดินมีฐานะเป็นสมมุติเทพ สูงกว่าข้าราชการและพลเมือง เกิดการแบ่งชั้นวรรณะของบุคคล เป็นเจ้า ขุนนาง ไพร่ และทาส ในวรรณะต่าง ๆ ยังมีกำหนดฐานะของบุคคลออกเป็นหลายชั้น เช่น เจ้ามี ๕ ชั้น ขุนนางมีประมาณ ๑๐ ชั้น ไพร่มี ๓ ชั้น ทาสมีหลายประเภท นอกจากนั้น ยังมีการแบ่งแยกโดยศักดิ์นา และระบบยศถาบรรดาศักดิ์ สรุปได้ว่า เป็นสังคมที่มีชนชั้นมากมาย โดยชนชั้นสูงมีตำแหน่งหน้าที่ อำนาจวาสนา เปี่ยมบารมี จนถึงขั้นเอาคนมาเป็นไพร่ในสังกัดและมีทาสได้ ความเสมอภาคและประชาธิปไตยจึงยังไม่อาจสถาปนาได้^{๒๑}

^{๒๑} อมร รัชชาติย์, ๒๕๔๖, ปรัชญา รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๙๒ -

การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ ๕^{๒๒}

การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีสาระสำคัญคือ การจัดตั้งรัฐบาลแบบทันสมัย การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน การจัดตั้งระบบราชการแบบใหม่ การพัฒนาส่วนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การคมนาคม และการสื่อสาร การใช้วิทยาการตะวันตกในการปรับปรุงประเทศ การเปิดประเทศไปสู่อารยธรรมตะวันตกในด้านความคิด ล้วนแต่การแปรเปลี่ยนสยามประเทศ จากราชอาณาจักรโบราณไปสู่ความเป็นรัฐบาลแบบทันสมัย มีระบบการปกครองและการบริหารที่มั่นคง มีเอกลักษณ์ในแง่ความเป็นชาติเด่นชัดขึ้น ข้อสำคัญที่สุดคือ ความสามารถที่นำประเทศให้รอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตก

แม้การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปฏิรูปดังกล่าว จะไม่ไปไกลถึงขั้นการมีระบอบประชาธิปไตยแบบมีรัฐสภาและรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้มีการปูพื้นฐานไว้อย่างดีเลิศ

การปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการสืบต่อและสานต่อโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้กระบวนการทำให้ทันสมัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น สยามประเทศได้ก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศสมาชิกในสังคมนานาชาติ โดยได้ร่วมทำสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

การปฏิรูปดังกล่าวมานี้ ได้นำไปสู่สถาบันราชการ ซึ่งเริ่มทำทลายอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ ผลสุดท้ายก็มีการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เพื่อให้มีการปกครองระบอบกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและมีสถาบันประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยในระยะเริ่มต้น^{๒๓}

เมื่อคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ อาจกล่าวได้ว่า คณะราษฎรสามารถครอบครองอำนาจการบริหารประเทศได้นานถึง ๒๕ ปี กล่าวคือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๕๐๐ แม้จะมีการผลัดเปลี่ยนอำนาจกันหลายรัฐบาล แต่ส่วนใหญ่บุคคลสำคัญในคณะราษฎรเป็นผู้ยึดกุมอำนาจการบริหารแผ่นดินทั้งสิ้น ถึงแม้ลักษณะการบริหารประเทศจะมีลักษณะอำนาจนิยมสูง แต่ก็ยังแฝงไว้ด้วยอุดมการณ์ประชาธิปไตย กล่าวคือ ผู้นำรัฐบาลได้พยายามที่จะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้สอดคล้องกับประชาธิปไตย แต่ความพยายามดังกล่าวไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะชนชั้นปกครองส่วนใหญ่มีความคิดแบบอำนาจนิยม และไม่ไว้วางใจให้ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง

การปกครองในยุคต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อาจกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น แต่เนื้อหาไม่ได้เป็นประชาธิปไตย เพราะเนื้อหาที่แท้จริงกลับมีลักษณะอมตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) คือ การปกครองของข้าราชการโดยข้าราชการและเพื่อราชการ เป็นสำคัญ

^{๒๒} ลิขิต ชีรเวทิน, ๒๕๔๖, วิชาวนการการเมืองการปกครองไทย. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๑๓๐ -

๑๓๑.

^{๒๓} สมบัติ อ่างรังธัญวงศ์, อ่างแก้ว, หน้า ๓๐๖ - ๓๐๗.

ยุคของคณะราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ เป็นเหตุให้จอมพลป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ต้องหลบหนีออกจากประเทศไทย โดยเดินทางผ่านไปทางเขมรและเข้าลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในประเทศญี่ปุ่น

ประชาธิปไตยได้ระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ^{๒๔}

ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การเมืองการปกครองของไทยก็ตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการอำนาจนิยมแบบสมบูรณเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ จอมพลสฤษดิ์ใช้อำนาจของหัวหน้าคณะปฏิวัติในการปกครองประเทศ และเป็นอำนาจสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้ ยังยกเลิกสถาบันการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่คณะราษฎรจัดตั้งไว้ทั้งหมด และประกาศใช้กฎอัยการศึกห้ามมิให้ประชาชนชุมนุมทางการเมืองเกิน ๕ คน กล่าวได้ว่า ภายใต้การปกครองของจอมพลสฤษดิ์ สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนถูกยกเลิกทั้งหมด แม้กระทั่งการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมต่าง ๆ ก็กำหนดไว้ชัดเจนว่า ห้ามยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

รูปแบบการปกครองของจอมพลสฤษดิ์นี้ ได้รับการขนานนามว่า เป็นการปกครองระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ อันมีลักษณะสำคัญคือ จอมพลสฤษดิ์เปรียบเสมือนพ่อขุน หรือผู้ปกครองที่มีความเมตตากรุณา ซึ่งให้ความชอบธรรมแก่ระบบเผด็จการในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพ่อผู้เมตตาต่อกับลูกที่ว่่านอนสอนง่าย การปกครองในรูปแบบนี้ อำนาจอธิปไตยในการปกครองเป็นของบิดาคือจอมพลสฤษดิ์เพียงผู้เดียว ลูกหรือประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น ผู้ใดต่อต้านหรือฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด ความเห็นและการกระทำของบิดาหรือผู้ปกครองคืออุปาทิต

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ถึงแก่กรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ จอมพลถนอมกิตติขจร ก็ได้สืบทอดอำนาจเผด็จการต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ กล่าวได้ว่าภายใต้ระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการนี้ ระบอบประชาธิปไตยได้ถูกกำจัดไปโดยสิ้นเชิง เป็นยุคสมัยที่ประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพใด ๆ ในทางการเมือง

บทเรียนประชาธิปไตย จาก ๑๔ ถึง ๖ ตุลา

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้ให้บทเรียนแก่สังคมไทยว่า ระบบเผด็จการแม้จะมีความตั้งใจดีเพียงใดก็ตาม ก็จะต้องล่มที่ตนเองซุดขึ้นมาเพราะมัวเมาในอำนาจ แม้ระบบเผด็จการจะได้ผลในระยะแรก แต่สุดท้ายก็ต้องยอมให้พลังต่าง ๆ ในสังคมได้มีส่วนในกระบวนการทางการเมือง การเน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุข และการพัฒนาประเทศเฉพาะเศรษฐกิจย่อมไม่เพียงพอ มนุษย์ต้องการสิทธิ เสรีภาพ และการตอบสนองทางการเมืองด้วย การพัฒนาที่ขาดดุลยมนำไปสู่ปัญหาในที่สุด

ส่วนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ นั้นสะท้อนให้เห็นว่า การใช้สิทธิเสรีภาพในลักษณะเกินขอบเขต และขาดความเป็นระเบียบก็ย่อมนำไปสู่ปฏิกริยาตอบโต้ ดังนั้น เหตุการณ์อันสับสนวุ่นวายระหว่าง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จึงสะท้อนให้เห็นการขาดความพร้อมของสถาบันทางการเมืองในระบบเปิดที่สามารถจะช่วยในการตั้งกติกาและจัดระเบียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง แซมมวลแอล ฮันติงตัน ได้ตั้งเป็นทฤษฎีไว้ว่า ถ้าระดับความเจริญทางการเมือง กล่าวคือความ

^{๒๔} ทักษ์ เฉลิมเกียรติ, ๒๕๒๖, การเมืองระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ตื่นตัวทางการเมืองสูง แต่ระดับการพัฒนาการเมือง คือการจัดตั้งสถาบันขึ้นมารับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ก็นำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง^{๒๕}

ประชาธิปไตยไทยในปัจจุบัน

มีคำกล่าวว่่า ประวัติศาสตร์เคลื่อนที่เป็นวงกลม เป็นวัฏจักร หรือที่มักเรียกกันว่า ประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอยเดิม ประวัติศาสตร์ของประชาธิปไตยไทยก็เป็นไปในลักษณะนี้ ยิ่งเมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของการเมืองไทยในช่วง ๑ - ๒ ทศวรรษ ที่ผ่านมา ก็ยิ่งเห็นภาพของวัฏจักรที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัฏจักรหรือวงจรดังกล่าวเริ่มจากการมีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้งซึ่งเต็มไปด้วยการซื้อสิทธิขายเสียง จนได้มาซึ่งรัฐบาล จากนั้นรัฐบาลก็ทุจริตคอร์รัปชัน เมื่อประชาชนทนไม่ไหวก็จะลุกขึ้นต่อสู้ผ่านการชุมนุมทางการเมือง แล้วก็นำไปสู่ภาวะอันตราย บางครั้งก็เกิดการปะทะกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับประชาชน บางครั้งก็เป็นการปะทะระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เมื่อความรุนแรงมีที่ทำว่าจะลุกลามบานปลายจนกลายเป็นสงครามกลางเมือง ทหารจึงมีความจำเป็นต้องเข้ามาระงับยับยั้งไม่ให้คนไทยมาประหัตถ์ประหารกันเอง ทหารก็ต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเก่า จากนั้นจึงจัดตั้งรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศเพื่อประคับประคองให้ประเทศก้าวพ้นวิกฤตการณ์ทางการเมือง เมื่อถึงเวลาอันสมควรก็ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และคืนอำนาจให้กับประชาชน แล้วก็วนกลับมาที่จุดเดิมอีก ซึ่งหลายคนเรียกว่่าวงจรอุบาทว์ทางการเมือง

บทสรุป : ประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสังคมไทย

ประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองไทยค่อนข้างมีเอกลักษณ์เฉพาะ มีการเปลี่ยนผ่านจากพ่อปกครองลูก สู่ลัทธิเทวสิทธิ์ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และ ประชาธิปไตย ตามลำดับ ในทุก ๆ การเปลี่ยนแปลงยังคงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ

ส่วนหนึ่งของบทความชิ้นนี้ ได้แบ่งรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยออกเป็น ๕ รูปแบบด้วยกัน คือ ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรอง ประชาธิปไตยแบบตัวแทน ประชาธิปไตยแบบสมาคม และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประชาธิปไตยทั้ง ๕ รูปแบบข้างต้น ต่างมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน

หลักสำคัญประการหนึ่งของการปกครองประเทศคือไม่มีรูปแบบทางการเมืองใดเพียงรูปแบบหนึ่งรูปแบบเดียวที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปกครองประเทศ รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดคือการหลอมรวมเอาข้อดีหรือลักษณะเด่นของรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานกับวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้คนในประเทศนั้นๆ ในแง่แล้ว รูปแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อสังคมการเมืองไทยไทยคือการหลอมรวมเอาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกับลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยทั้ง ๕ รูปแบบเข้าไว้ด้วยกัน

^{๒๕} ลิขิต ธีรเวคิน, ๒๕๔๖, อ้างแล้ว, หน้า ๒๑๒.

การคงไว้ซึ่งสถานะอันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ การเป็นเสาหลักทางการเมืองการปกครองทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ของสถาบันพระมหากษัตริย์ การทำประชาชาติหรือประชาพิจารณ์ในประเด็นสำคัญที่กระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศตามประชาธิปไตยโดยตรง การเปิดโอกาสให้ประชาชนอภิปรายไตร่ตรองก่อนการมีมติใด ๆ ตามประชาธิปไตยแบบอภิปรายไตร่ตรอง การมีผู้แทนที่ดี มีความรู้ ความสามารถ เปี่ยมล้นด้วยคุณธรรมตามประชาธิปไตยแบบตัวแทน การมีสมาคมที่เข้มแข็งในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนตามประชาธิปไตยแบบสมาคม และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสังคมไทย

บรรณานุกรม

- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, ๒๕๒๖, การเมืองระบบพหุชนูปถัมภ์แบบเผด็จการ, สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ, ๒๕๔๖, นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก : ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง, โครงการเอกสาร
และ
ตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นิค้ำ, กรุงเทพมหานคร.
- ปรีดี เกษมทรัพย์, ๒๕๔๑, ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง, สำนักพิมพ์วิญญูชน, กรุงเทพมหานคร.
- พฤทธิสถาน ชุมพล และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, ๒๕๕๑, คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒,
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ลิขิต อีระเวคิน, ๒๕๔๖, วิชาการการเมืองการปกครองไทย. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.
- วิทยากร เชียงกุล, ๒๕๕๕, ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม, สำนักพิมพ์สายธาร,
กรุงเทพมหานคร.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์, ๒๕๓๙, การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา, สำนักพิมพ์เสมาธรรม,
กรุงเทพมหานคร.
- สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๔๙, การเมืองการปกครองสวีตเซอร์แลนด์, สถาบันพระปกเกล้า,
กรุงเทพมหานคร.
- อมร รักษาสัตย์, ๒๕๔๖, ปรัชญารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร.

สื่อออนไลน์

- วิทยากร เชียงกุล, ๒๕๕๐, ชมรมศึกษาผลงานวิทยากร เชียงกุล [Online], Available :
<https://witayakornclub.wordpress.com/2007/06/26/democratic/>
[สืบค้นเมื่อ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘].

ประวัติโดยสังเขป

ชื่อ : พลตำรวจเอก ชัชวาลย์ สุขสมจิตร

ตำแหน่งปัจจุบัน : ปลัดกระทรวงยุติธรรม และ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สถานที่ทำงาน : สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ชั้น ๘ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (อาคาร A)

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ : ๐๒ ๑๔๑ ๒๖๘๑

โทรสาร : ๐๒ ๑๔๓ ๘๒๓๔

Email

:

chatchawal.su@moj.go.th

ประวัติการศึกษา :

- ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (นรต.๓๐)
- ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูง สถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ รุ่นที่ ๑๖
- หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๔๓
- หลักสูตรการบริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ รุ่นที่ ๔
- หลักสูตรนักบริหารการยุติธรรมทางการปกครองระดับสูง (บยป.) รุ่นที่ ๒
- หลักสูตรวิทยาการประกันภัยระดับสูง (วปส.) รุ่นที่ ๒

ประวัติการทำงาน :

- พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลพญาไท บางเขน บุปผาราม และบางเขิน
- รองผู้กำกับการ (สอบสวน) กองบังคับการตำรวจนครบาลธนบุรี
- ผู้กำกับการ ภาควิชาการสืบสวนสอบสวน โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
- รองผู้บังคับการ ทำหน้าที่หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดนครนายก
- ผู้บังคับการ กองคดี
- ผู้บังคับการ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ
- รองผู้บัญชาการ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
- รองผู้บัญชาการ กองบัญชาการตำรวจนครบาล
- รองผู้บัญชาการ สำนักงานกฎหมายและสอบสวน
- ผู้บัญชาการ สำนักงานกฎหมายและสอบสวน
- ผู้บัญชาการ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
- ผู้บัญชาการ กองบัญชาการศึกษา

- ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- ที่ปรึกษา (สบ ๑๐)
- รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

หน้าที่การงานเกี่ยวกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

- คณะกรรมการการสามัญ

- คณะกรรมการการสามัญกิจการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ชั่วคราว)
- คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
- คณะกรรมการการกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมและกิจการตำรวจ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช. ๒๕๕๗)
- คณะกรรมการตรวจสอบประวัติและความประพฤติคณะกรรมการการสามัญเพื่อทำหน้าที่

ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้

ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดิน (แทน นายพรเพชร วิชิตชลชัย) คณะกรรมการพิจารณาเสนอ รายชื่อบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ

- คณะกรรมการเพื่อพิจารณาเสนอรายชื่อบุคคลที่เห็นสมควรเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ (แทน นายพิภพ อะสีติรัตน์ และนายวรสิทธิ์ โรจนพานิช)
- คณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ ...) พ.ศ.
- คณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

- คณะกรรมการวิสามัญ

- คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. (วิ.3) (รองประธานคณะกรรมการวิสามัญ คนที่สาม)
- คณะกรรมการวิสามัญกิจการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (วิป สนช.)
- คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสภา พ.ศ.
- คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (กำหนดนิยามคำว่า เจ้าพนักงาน) (ยุติธรรมฯ) (ประธานคณะกรรมการวิสามัญ)

- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ.(ความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็ก) (ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มการอุทธรณ์ฎีกา) (ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ.
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. (รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ คนที่สอง)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ก่อนรับหลักการ (ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ คนที่สอง)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. (ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. (โฆษกคณะกรรมาธิการวิสามัญ)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. (รองประธาน คนที่ ๑)
- คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (รองประธาน คนที่ ๒)

- คณะอนุกรรมาธิการ

- คณะอนุกรรมาธิการการแรงงาน (ที่ปรึกษาภคิตติมศักดิ์คณะอนุกรรมาธิการ)

- คณะกรรมการ

- คณะกรรมการสวัสดิการสถานติบัญญัติแห่งชาติ (รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง)

- คณะอนุกรรมการ

- คณะกรรมการด้านประชาสัมพันธ์และสันทนากการ

หน้าที่การงานอื่น ๆ

- คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- คณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่าง พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.อาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
- คณะทำงานติดตามการพิจารณา ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจ
- ผู้อำนวยการศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัวและป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการกำกับ ดูแลในงานพิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว และป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ – ๒๕๕๗
- กรรมการและอนุกรรมการในการยกร่างและปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน สตรี และที่สำคัญกฎหมาย พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
- ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณากลับกรองและประเมินผลงานทางวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
- ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณากลับกรองและประเมินผลงานทางวิชาการ กองบัญชาการศีกษา
- ที่ปรึกษาคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความ
- คณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
- วิทยากรด้านกฎหมายและการสอบสวนคดีอาญา ในหน่วยงานและสถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ : มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)
มหาวชิรมงกุฏ (ม.ว.ม.)
